BKSH

BKSH

Numrim i parë i popullsìs në Shqypní.

PREJ FRANZ SEINER.

(Xjerrë prej „Hyllit të Dritës“ të vjetës 1922-1923).

BKSH

SH KODER
Shtypshkroja Franciskane
1922.

BKSH

312
Se44

Numrim i parë i popullsìs në Shqypní.

PREJ FRANZ SEINER.

(Xjerrë prej „Hyllit të Dritës“ të vjetës 1922-1923).

SHKODER
Shtypshkroja Franciskane
1922.

BKSH

LIBRARI TIRANE

BIBLIOTEKA KOMBËTARE
88
C
138
TIRANË

BKSH

Numrim i parë i populisis në Shqypní.

PREJ FRANZ SEINER.

Gatim e veprim.

Lânda statistike qi gjindej në vênd para se të hijshin ushtrît austriake në Shqypní, ngushtohej vetem nder referate të zyreve konsullare europjane në Shkoder, Durrës, Vlonë, Monastir e gjytete tjera, si edhe nder të çpalluna të Klerit roman-katolik të vêndit e në disa shenjime të shtegtarëve europjan e prandej kishte nji pshtetje jo gjithmonë të themelëshme.

Zyret otomane paten provue disa heresh me e bâ numrimin e popullit në disa gjytete e kazà, por duel gjithmonë diçka qi i pêngoj kto veprime qysh në fillim të vetin e deri prova qi u bâ në disa vise, qi me njehë shpijat e vêndit, per me mujtë kshtu me hamênde me diejtë mandej popullsin, shkoj bosh, pse zyrtarèt e atëhershem nuk i kishin vetit e nevojëshme per nji veper aso dore. Nder vjetët mâ të mramet para se të shperthete lufta Balkanike provoj edhe nji herë qeverija otomane me xjerrë mostjeter numrin e nierzëve qi ishin të zott e armëve a per sherbime tjera ushtarake, tuj mkamë zyret e nefuzëve, por edhe kto shenjime u pàn se nuk mund perdoreshin per qellime statistike.

— Ergebnisse der ersten allgemeinen Vollkszählung in Albanien — Franz Seiner in Graz. — Wien, 1921. — I falena nderës me zêmer të ndritshmit Z. Reuf Fico, Prefektit t'onë, qi pat mirsìn me ja sjellë së Perkohëshmes kto studime aq t'interesantshme pernjiherë e të vjefshme. Emni Franz Seiner flet vetë e âsht dishmi e sugurtë, se puna, krye prej tì, âsht nji nder mâ të themelëshmet.

Në vjetë 1916 hînë ushtrìt austrijake në Shqypnì, tuj kputë kshtû fijen e luftave të padame qi e kishin mundue deri atëherë vêndin e në verë pushtuene krejt Shqypnìn e eper e të poshtmen deri në zonë kah veri e jugu, qi ishte në dorë t'ushtrive bulgare, të formacjonit kalonjàr të francezve, si edhe në dorë të grekëve e t'italjajve. Nder vise të pushtueme prej austro-ungerezëve u mkam nji marështrim ushtarak (19 Korpskomandë) me kryeqanderr në Shkoder, e kjo Komandë, tuj shtî në pûnë çka mund perdorej prej tepricash të sundimit otoman si në politikë, ashtû edhe në marshtrimin e Bashkivet, aviti prej vedit zyrtarë shqyptarë, të zott e shkrimit e i perhapi edhe n'ato vise kû ajo mndyrë marshtrimi nuk ishte kênë shtî kurr në pûnë, por tuj u mundue gjithherë me pertrî në shpìrt të zyrtarëve nji unjisim veprimi, neper të cillin ata do të bâheshin të zott me mârrë mâ vonë vetë në dorë marshtrimin civil, rregullue si e lypë koha e sotëshme.

Trajta mâ e njofluna e marshtrimit të vêndit, e cilla nuk nepte gati kurrkund element unjisimi, ishte ajo e pleqnìs së katundeve e e paris gjytetëse. Parija e katundit, mandej, dahej edhe nder degë tjera per çka i perkitte marshtrimit të vêndit, e vîshin prap ndryshime tjera topografike per kah katundi, a kahë nji pjesë e katundit (mahallë). Marshtrimi i gjyteteve (Mydyrjet) pershîte nji numer kû mâ të madh, kû mâ të vogel katundesh, qi rrishin nen sundimin e Mydyrit, qi mund mahej porsi nji ndimtàr i zyreve politike. Mandej vîshin Nenprefekturat (Kajmekamllek, Kaza) e dy a mâ shum Nenprefektura perbâjshin nji Prefekturë (Mytesarifllek).

Kryeqandrra e ushtrìve austro-ungereze mkami Bezirks-Kreis-, e Stationskomanda, tuj caktue per Bezirk nji Prefekt, per Kreis nji Nenprefekt e per ç'do Station me randsì nji Mydyr, të cillëvet do t'u ndimojshin zyrtarë tjerë të marrun prej vêndit; por kah n'at kohë nuk mund gjindej n'element shqyptàr numri i nevojshem i zyrtarëve, qi t'ishin të zotët e pûnës, disa nder kto zy-

re nuk mujten me u mkamë, e meten pa u emnue sidomosPrefektat.

Qysh me 19 Marc 1916, pra dy muej masi hîni ushtrija austro-ungereze në Shqypnî, u vû zyrja Etappenverwaltung me pûnue per nji numrim të popullit (tuj xjerrë n'at kohë edhe numrin e bagëtive e numrin e mjeteve të gjallnimit). Kah marimi i Majit u bâ, si në shtojcë, nji tjeter numrim e në Gusht e në Shtatuer shi të njeksajë vjetë u bâ nji provë tjeter, qi me njehë popullin (tuj xjerrë edhe numrin e bagëtive) nder tjerat vise të pushtueme të Shqypnîs. Kah mjetet ishin teper të ligështa, tuj mos pasë kênë bâ gatimet e nevojshme e tuj mos pasë nieri edhe se kû m'u pshtetë sa duhej, aj numrim i parë kje, si mund vertetova mas nji shqyrtimit të bâm, me mungesë e shum gabime, e landa e pa kontrolueshme, masi nuk ishte kurrkund nji rreshtim êmnash të vendit, ase edhe në paçin kênë kund me pakicë, nuk mund perdoreshin, pse, vshtirësija e gjûhës ishte kênë shkajk qi êmnat të shenjoheshin keq e, êmna, si e lypte pûna, ashtû të pagabime, nuk mûnd mlidheshin mâ. Me gjithkta ky numrim kje ndimë e madhe per mâ vonë nder masa të mârruna per marshtrimin e vêndit e viejti sidomos per pshtetje nder rmime statistike.

Thirrë në Marc 1917 prej të 19 Korpskomandë në Shqypnî porsi referent i statistikës së vendit, u mundova, pshtetë mî njoftime qi kishem, me mëkamë nji sherbim të rregullshem statistike, por u ndeshem nder shum të vshtira, e shumta e të cillavet rrjedhëte per gjêjet politike sidomos, pse n'at kohë marshtrimi ushtarak u da dysh: grupi ushtarak A. e grupi civil B. e kshtû zyrja e statistikës së vêndit, qi më ra me mëkame, i perkitte ktî të mramit.

Kryeqellimi qi pat shkruesi i ktî studim, kje të kryemt e rregullshem të nji numrimit të pergjithët të popullsis nder të gjitha visct e pushtueme.

Per me mujtë me i dalë në krye ksajë vepre u kjene diftue Bezirkskomandave mndyrët me të cillat mund do të kry-

hej mâ parë nji të mledhun të gjith emnave të vëndit sa mâ të plotsuem e per uzdajë.

Me 26 Mâj 1917 u rregullue n u m r i m i i pergjithtë, ju vûn numrat shpijave të banueme si edhe ksollave të banueme në pyllë, nder bjeshkë e ksollave të barive, tuj pasë kujdes me vertetue plotsisht emnat e viseve masi per rreth ktyne shenjimet e mârruna parandej prej Bezirkskomandave ishin me shum dyshime. Në rasë të ktì veprim u bâ edhe nji numrim avrom i popullsis, tuj vû nder lista, posë sa tjerash, edhe numrin e banuesëve të setcilles shpi. Ky numrim u pa se ishte nji permirësim fort me vênd i numrimit të vjetës së perparëshme, qi kje bâ provizorisht, pse numri i banuesëve të shum viseve e të krahinave mujt me u caktue fort mâ me sugurì.

Por të mledhunt e emnave të vëndit me anë të Zyres së Statistikës ndeshi prap nder pengime me randsì, pse edhe mas të njehunit të shpijave, rreshtimi i emnave të viseve, krye prej Kreis-e Bezirkskomandave, shifej gjithnji i gjymtë, kishte shum nevojë permirësimi jo vetem per kah emnat, por edhe per kah mndyra e të shkruemit, qi do t'ishte njashtû sa me mujtë nieri me i shqyptue krejt mas tingllit të fjalës shqyptare.

C a k t i m i i e m n a v e t ë v e r t e t ë t ë v i s e v e mujt me u krye fort per kadalë, masi shpesh emni i nji vëndit nderlikohej me atë të krahinës, kû gjindej, e në kto rasa deri të paraqitunat e shqyptarëve të gjytetnuem (misjonarë e famullitarë katolikë) nuk ishin të sugurta, por në kundershtim; e u vû mandej oroe se perzihej emni i krahinës me atë të nji katundit a edhe të nji mahallës. Pûnë fort e vshtirë duel sidomos caktimi i emnave nder bjeshkë të Shqypnìs s'eper, të Gegnìs, pse n'ato vise Familjet nji gjaku, kjenë shpijat larg a afer, a por të shperdame ndermjet shpijave tjera, kta âsht gjithnji, perbâjnë çeta në vedi, qi thirren fis. Kto mahallë fisi perbâhen shpesh prej disa grumujsh shpijash, kshtû qi nder kto rasa perbâjnë nji mahallë të katundit; por ndollë shpesh qi shpijat e mahallës së fisit per-

shîjnë vetem nji pjesë të vogel të mahallës së katundit, ase shîfen të shperdame, kû nji, kû nji tjeter nder shum mahallë të katundit. Ky nderlikim mahallësh fisi me mahallë katundi dha shkas me i shndrrue êmnat e mahallve të katundit me ato të mahallve të fisit e kto gabime mujten me u qortue vetem kadalë-kadalë. E shumta e emnave të viseve janë shqyp, por shum tjerë, sidomos giatë kufinit, barin emna turqisht, slavisht ase edhe grekisht por qi kan edhe emna shqyp; kjo pûnë, së parit, dha shkas shum gabimesh në të permbledhun t'emnave të viseve.

Shqyrtimi mî emna të shkruem njashtu si e lypte tinglli i fjalës shqype mujt me u krye vetem tuj avitë banorë inteligent, qi ja dijshin vêndit, por edhe kta bijshin në kundershtim njani me tjetrin aq, sa kto rmime u bâne pernjimend të merzitshme. Kto rmime u bâne edhe mâ të vshtira neper turcizme, slavizme, grekizme e italjanizme, ashtû edhe neper ndryshime të dy djalekteve, të Gegënìs e të Toskënìs, qi mund ndeshen nder emna topografikë të Shqypnìs. Kje pengim edhe shqyptimi i keq ase edhe i ndryshëshem î emnave të visevet me anë të banorëve. Kshtû b. f. emni i katundit Kthella shqyptohet prej nji pjese t'atyne banorëve Thkella, Rubigu thirret edhe Robiku e Rrbiku, Lezhja edhe Lesh.

Vetem masi u gjet shqyptimi i vertetë i gjith emnave, mujten kta me u shkrue njashtû si e lypte ortografija e g j u h ë s shqype, e edhe në ket pûnë na rà me derdhë mund shum. Emnat e viseve jânë disa të gjinìs mashkullore e disa të gjinìs femnore e shqyptohen, si të bin nevoja, me artikull a pa të, b. f: „Gjyteti thirret Berat" (trajtë e pacaktueme) „Berati (trajtë e caktueme) âsht nji gjytet i bukur." Pengim edhe mâ i madh kje kuer diktueme se nji emen në nji krahinë ishte i gjinìs mashkullore, më nji qi në nji tjeter krahinë shi njaj emen shqyptohej si i gjinìs femnore, b. f. Selishti në Malakaster e Selishta në Mat, Mazrreku në Shllak e Mazrreka afer Korçe. Nder fletë të hartës së pergjithtë t'Austrìs, per çka u perkitte ktyne viseve, emnat ishin

shkrue kû me artikuj e kû pa ta, njashtû si mujten me u mledhë aso kohe kuer gjêja ishte fort e vshtirë e shtegtarët qi delshin per kto qellime e njifshin pak a por edhe aspak gjûhen shqype. Kjo nomenklaturë geografike e kartës së pergjithtë me shkrim të fjalës herë në trajtë të caktueme, herë në të pacaktuemen, bîni jo veç në literaturë nderkomtare, por u perdorue natyrisht edhe prej ushtrive e prej zyreve marshtruese t' Austri-Ungerìs, kshtû qi zyrtarët ishin msue me shqyptue disa emna në trajtë të caktueme me artikull e disa në trajtë të pacaktueme, b. f: Kavaja, Puka, Tirana, Zhuri bashkë me Berat, Elbasan, Shpat.

Komisjoni letrar i Shqypnìs, qi kje emnue prej Etappenverwaltung në Shkoder, mas nji të paraqitunit qi i bâni Zyrja e Statistikës tuj lypë mndyren se si do të shkruheshin êmnat, mas studimesh qi bâni mî emna të viseve e mî të tânë nomenklaturen geografike të Shqypnìs, bâni kto vendime:

1. Per setcillin êmen veçuer, qi perdoret në numer njajës, do të perdoret trajta e caktueme, b. f: Shkodra, Berati, Drini, Arzeni, Tomorri, Pulti, Mirdita. — 2. Nder emna veçorë si emna bajrakësh e fisesh ashtû edhe nder patronymika, qi perdoren në shumës, do të mêrret trajta e pacaktueme; ktû perkasin emnat n'aj e n'ej (Nikaj, Rrojej etjr.) anj e enj (Seferanj, Malasenj) kshtû edhe emnat turqisht me skajim shumës (Agallarë). Emnat veçorë qi etimologisht rrjedhin prej emnit të ndonji Shêjtit bashkue me shtojcen Sh', Shën, Shëna', Shin, Shina, jânë per t'u shkrue si nji fjalë e vetme, b. f. Shjaku, Shëmili (afer Elbasanit) Shmrija (afer Tirane) Shinapremptja (afer Elbasanit) Shnjoni (afer Elbasanit) Shëngjini, Shënkolli. — 4 Emnat e Kryevêndeve, qi nder gjûhë të hueja dalin me nji trajtë tjeter, do t'a barin ket emen bashkë me tjetrin tuj e vû nder kllapa, b. f.: Shkodra (Skutari), Durrësi (Durazzo) Shëngjini (San Giovanni di Medua) Tivari (Antivari). — 5. Emnat e perbâm prej nji emnit qi lidhë me nji pershtues, jânë per t'u bashkue rregullisht, si e lypë gramatika, b. f.: Lumi i vogël (jo lum' i vogël ase lumi vogël), Guri i kuq, Ura e shtrêjtë.

Per me mujtë mandej me sjellë nji unjisim edhe per kahë nomenklatura kartografike, kjene shndrrue listat ndermjet Zyres së Statistikës e Kriegsmappierung Nr. 5 në Shkoder e Nr. 6 në Prizren, e në ket vendin e mramë nen Komandarin Major Milius u caktue me kujdes nomenklatura geografike e ajo e atyne dy Kriegsmappierung u shqyrtue mâ së miri në Zyren e Statistikës.

Masi, me kujdes kû mûnd ishte mâ i madhi, u bâne gatimet per me ja bî numrimit të popullsis, Korpskomanda, me 10 Kallnduer 1918 dha urdhen qi të vêhej gjithkahë në veprim e per fillim kje caktue dita 1 Marc. Per ket qellîm gjithcilla Bezirkskomandë pat nji Bezirkskomisar per numrimin e popullsis, e ku e lypi pûna me ka nji oficir nen sundim të vetin, e per deri kû mund e barte gjêja e zyrtarëve, u vendue me emnue per setcillen krahinë ka nji komiser numrimi. Si komisera numrimi do të shtîheshin në pûnë oficira austro-ungerez e oficera, Fähnrich-a e Kadettaspiranta shqyptarë të zott e pûnës. Bezirkskomiseri do t'organizote numrimin e popullsis në të tânë Bezirkskomanden e ishte pergjegjës per vijim të marë të pûnës në gjith at rreth; e sidomos me detyrë me u diftue me gojë gjith komiserëve tjerë, qi kishte nen sundim, detyrët qi ata kishin. Kreiskomiseri do të mundohej me diftue kujdes të madh në të zgjedhun e në mësim qi do t'u nepej komiserve të numrimit, masi mos t'ishin msue mirë ata me ba rmimet e nevojshme, vepra nuk kishte mujtë me dalë kurr e plotsueme. Nji msim kso dore mundet me u bâ vetem me gojë e mâ së miri neper nji provë të bâme per numrimin e popullsis. Kreiskomiseri do t'i nepte setcillit komiser numrimi nji listë emnash t'atyne viseve qi aj do të kerkote e duplikate per çka i perkitte numrimit të shpijave. Listat qi mrrîjshin prej komiserëve të numrimit do të shqyrtoheshin me kujdes prej Krejskomiserëve, e ky mujtte me jau kthye prap atyne per plotsim, sa herë t'a shifte të nevojshme. Kreiskomiseri e kishte mandej me detyrë me i vû listat rênd per rênd e tuj i

perçjellë me nji shkrim, në të cillin do të diftote per së shkurti se si ishte krye veprimi i të njehunit, do të ja dorëzote Bezirks-komandës. Aty mêrrej edhe nji herë gjith lânda per dore, deri sa së mramit çohej n'Etappenverwaltung.

Në numrim të popullsis u mueren në kujdes ata qi ishin e ata qi s'ishin mrenda vêndit. Masi në numrim të bâm parandej provizorisht, shum prej mashkujsh nuk ishin paraqitë, prej drojet të sherbi nit ushtarak e sidomos nder muhamedan, ki hin metë pa u diftue nji shumicë emnash fêmnash, u kje vû detyrë kryetarëve të viseve e pleqëve të katundeve me i diftue me nji herë Komiserit, po të ndollte kund pûnë aso dore, mandej kje msue popullì, tuj ja mushë mênden kryetarëve të shpijave se ishte n'interesë të tyne me diftue numrin e plotë të pjestarëve të familjeve, pse nder masa me randsì, si në të falun të pageses së të dhetave, a në të dam të mjeteve t'ushqimit mêrrej në kujdes numri i pjestarëve të familjes. Në ket numrim popullsije mandej do të shênjoheshin edhe sa ndertesë zyrtare, sa dugajë e sa ndertesë besimi kishte sejcilli vend.

Per me mujtë me mledhë shenjimet e nevojëshme per numrimin e popullsis, kje bâ nji listë numrimi si në faqe 11.

Komiserët e numrimit mas të kryemit të vepres e kishin me detyrë me gatue tabelat, të cillat do të paraqiteshin në të tana Bashkìt; e kto tabela do të viejshin mandej porsi pshtetje per plotsimin e numrimit qi do të bâhej me anën e Kreis e Bezirkskomiserëve.

Nji nder pshtetje mâ elementare per organizim, e qi per Etappenverwaltung ishte bâ pûnë e domosdoshme, ishte caktimi ligjuer i pergjithtë i setcilles familje e vehtje, me nji êmen të rregullshem individualizimi. Don diejt se në Shqypnì barshin emna të rregullshem familjesh vetem oxhaqet e disa prej inteligencet nder gjytete, por e shumta e popullit individualizimin e gjête në nji emen të vetem (b. f. Kolë, Ibrahim) e kuer i bashkanjitej nji tjeter emen, kshtû e kishte në zakon

Numrim i popullit — Listë Nr....

Vend... ...

Mydyrjet.....

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Lagje (Mahallë) Rrugë	Numër i shtëpìs	Numër renduèr i zjarmeve	Emën	I kryet. të familj.		I pari i oxhakut ase i pari i familjes: Gjinì, sherbtorë e të tjerë qi lidhen me parìn e oxhakut a të familjes, (Grue, djalë, vajzë, nip, sherbtuer, sherbtore etj.)	Gjinì		Moshë		Vênd i lindjes, Prefekturë, dhè	Vênd i atmes, prefekturë, dhè	Besim	Komsì a Shqiptar, Vllah, Serb, Grek, Jevk, apo tjeter	I pamartuem, i mart., i vejë, i ndàm	A di me shkrue		Shkallë të profesìs bujqsore				Profesì qi s'i perket bujqsìs (mjeshtrì a mënyrë fitimi	Pa ndonji profesì të caktueme
				Emën i shtëpìs e i sinorit ase ofiq, e po qe se nuk mund t'i ngjitet nji emën i tillë, t'i vêhet êmni i t'et e i gjyshit ase emni qi ka sot për sot familja.	Emën i familjes i ngjitun (Mbiëmen)		Mashkull	Fêmen	Vjet, muej dit' e lindjes	Moshë mbas gjasës						me gërma latinishte	me gërma turqishte	Bujq qi punojnë token e vet	Bujq qi punojnë token e vet edhe tokë të pajtueme	Pendarë	Zyrtar, ndihmtar, ase marshtrues, rrogtàr, rrogtare, puntuer etj.	Kryeprof. P. t. a âsht Prift, nëpunës, mësues, apo mirret me tregtì. A âsht mjeshtër, si p. t. farktuer, a por pijeshitës etj. etj. Shkallë e kryeprofesìs: A âsht puntuer më vedi, ase me ditë, rrogtar, sherbtner, udihmës, shkarth etj.	

Shqyptari, posë emnit xjerrë prej shpije, prej natyre a ndonji emnit qesharak, me e individualizue vedin me emen të vendit të lemit, a por tuj i shtue emnit të vet emnin e t'et a të gjyshit. Ky pshtjellime kjo paqindresë në të vûm t'emnave nder Shqyptarë, shtuender disa vise prej ndryshimesh tjera qi ndiheshin në të thirrun, u qiti zyreve ngatrresa shum, kah nuk mund mahej kurrnji rregistrim evidencash e në tjetren ânë ishte e kollajtë per shum kêndin me ju shmangë sherbimit ushtarak e sherbimeve tjera. Ishte prandej pûnë krejt e nevojshme per zyre, me vu në nji pshtetje të rregullueme gjith njat landë qi mund mlidhej

prej dokesh të vêndit, per me mujtë me caktue emnat e kshtu u vêndue bashkë me numrimin e popullit me krye edhe të caktuemt e emnave të familjeve. Mas do vendimesh të shternguesme qi u dhane, secilla zyre do të perkujdesej në të dhanun t'emnit njatyne qi nuk e kishin, t'a zgjdhte êmnin vetë kryetari i familjes e kuer në ndonji rasë bite nevoja e shterngesës me ânë të ndonji zyres, atëherë emni vêhej mas pelqimit të pleqve të katundit. Per ket rasen e fundit ju dorzue Komisjoneve nji veper (perpilue prej Dr. Max Lambertz) në të cillen diftohej se si do të rregulloheshin per të perbâm e per të zgjedhun t'emnave të ri të familjeve, tuj u perkujdesë me n ârrë para sŷsh vetit e gjûhës shqype e karakterin e vêndit e të popullit.

Posë ksajë, u bâne edhe vendime tjera per me u perpjekë me njat shumicë barish, qi do të bareshin prej nji vêndit në tjetrin e shi per ket qellim kje caktue per numrim e per shenjim t'emnave dita 1 Marc 1918. Por kjo pûnë në disa Bezirke nuk mujt me u krye neper pêngime qi suell gjêje luftarake e sidomos neper pengime të mshefta qi elemenli kundershtar i Shtetit, qi ishte me shumicë, kishte nisë me bâ, pse mundohej mos me lânë guer pa luejt, veç si të mund e ndalote veprimin e statistikës, qi do të delte aq per dobi të popullit shqyptar.

Pergjithsisht veprimi, posë nji kundershtimit qi bâne banuesët e nji katundit të Zadrimës, vijoj pa kurrnji ankim të popullit, sado qi ky veprim,'mas urdhnit të Bezirkskomandave, lidhej me shkrimin e gjith pasunivet. E kshtû kje qi mas shqyrtimesh, shtojcash e oroesh të bâme, numrimi i popullit mujt me u krye në marim të Shtatorit 1918. Met pa u krye kjo pûnë në rreth të Beratit, Fierit, Lushnjes e Shkraparit, pse nji oficier slav, pa kurrfarë nevojet e dogj materjalin e mledhun, kshtû qi, kuer u muer per doresh materjali per tri krahinat e para, u perdoruen numrat e numrimit provizuer të vjetës 1916, më nji qi per çka i perket Shkraparit m'u desht mue, qi udhtova andej në vjetë 1916, me perdorë njat numer popullsije qi mujta me bashkue mas

hamêndjet.

Shi në kohë të smprapunit të gjithmarëshem Zyrja Statistike pat botue 1) rend per rend emnat e viseve të gjitha qi kishin kenë nen pushtimin e ushtrive austro-ungereze: ky botim kje i domosdoshem per zyre marshtruese, sidomos per drejtimin e postave ushtarake, e kje aq i nevojshem sa me gjith qi shifej se ishte i gjymtë, nuk mund u la per mâ vonë kurrsesi.

Çka mund u bâ.

Kohen e shgatrrimit më duel me bàrt në Vjenë mâ të shumten e materjalit t'akteve aq me randsi të Zyres së Statistikës, âsht e diejtne tuj u pershkue neper shtùm të vshtira, e aty Zyrja ushtarake e likuidimit, neper nji të paraqitun qi bâni Profesori Dr. Oberhummer, ja la në dorë Akademis së Dijeve, qi t'i shtitë në pûnë. Akademija mandej mas dishirit të Komisjonit balkanik m'a vûni barrë mue, qi ishem kênë kryetar i Zyres së Statistikës e drejtuer i gjith veprimeve per numrimin e populisis me e punue gjith at lândë të kaperthyeme e me e bâ të perdorëshme per nji statistikë. Pûna nuk mujt me u krye aq haptas sa dishrohej, masi mjetet qi na kjene lânë per dore nuk kjene të mjaftueshme e mâ e vshtirë duel pûna e botimeve të studimeve të bâme, pse, masi çmimet e shtypit ishin teper të nalta, Akademija nuk kishte si me ju zotnue asajë pûnë. Per me mujtë me paraqitë vetem ndonji nder pûnë mâ me randsi qi u kryene, Dr. E. Oberhummer botoj n'Anzeiger der phil-hist. Klasse der Akademi der Wissenschaften" në Vjenë me 17 Ndanduer 1920 (Vj. 1920, Nr. XXI) disa studime të kryeme pergjithsisht mî gjytete, krahina, rrethe, ashtû edhe mî besime, më nji qi un në muej të Marcit — Numer i Prillit 1921 i „Wiener Kartographische und Schul-Geographische Zeitschrift". drejtue prej Dr. Peucker, shtova dy skice me shvillime të nevojshme.

Per kah âna e pasqyrave don vû n'oroe se kohen e numrimit të popullit në vjetë 1918 viset e marshtrueme nder gjashtë becirke (me trì ekspozitura), 26 rrethe e 114 bashki gjytetesh a katundesh ishin të lidhuna më nji e katunde kjene numrue rrumull

1) Në Shtypshkrojen Franciskane. — Shkoder.

prej dokesh të vêndit, per me mujtë me caktue emnat e kshtu u vêndue bashkë me numrimin e popullit me krye edhe të caktuemt e emnave të familjeve. Mas do vendimesh të shternguesme qi u dhane, secilla zyre do të perkujdesej në të dhanun t'emnit njatyne qi nuk e kishin, t'a zgjdhte êmnin vetë kryetari i familjes e kuer në ndonji rasë bite nevoja e shterngesës me ânë të ndonji zyres, atëherë emni vêhej mas pelqimit të pleqve të katundit. Per ket rasen e fundit ju dorzue Komisjoneve nji veper (perpilue prej Dr. Max Lambertz) në të cillen diftohej se si do të rregulloheshin per të perbâm e per të zgjedhun t'emnave të ri të familjeve, tuj u perkujdesë me nârrë para sŷsh vetit e gjûhës shqype e karakterin e vêndit e të popullit.

Posë ksajë, u bâne edhe vendime tjera per me u perpjekë me njat shumicë barish, qi do të bareshin prej nji vêndit në tjetrin e shi per ket qellim kje caktue per numrim e per shenjim t'emnave dita 1 Marc 1918. Por kjo pûnë në disa Bezirke nuk mujt me u krye neper pêngime qi suell gjêje luftarake e sidomos neper pengime të mshefta qi elemenli kundershtar i Shtetit, qi ishte me shumicë, kishte nisë me bâ, pse mundohej mos me lânë guer pa luejt, veç si të mund e ndalote veprimin e statistikës, qi do të delte aq per dobi të popullit shqyptar.

Pergjithsisht veprimi, posë nji kundershtimit qi bâne banuesët e nji katundit të Zadrimës, vijoj pa kurrnji ankim të popullit, sado qi ky veprim, mas urdhnit të Bezirkskomandave, lidhej me shkrimin e gjith pasunivet. E kshtû kje qi mas shqyrtimesh, shtojcash e oroesh të bâme, numrimi i popullit mujt me u krye në marim të Shtatorit 1918. Met pa u krye kjo pûnë në rreth të Beratit, Fierit, Lushnjes e Shkraparit, pse nji oficier slav, pa kurrfarë nevojet e dogj materjalin e mledhun, kshtû qi, kuer u muer per doresh materjali per tri krahinat e para, u perdoruen numrat e numrimit provizuer të vjetës 1916, më nji qi per çka i perket Shkraparit m'u desht mue, qi udhtova andej në vjetë 1916, me perdorë njat numer popullsije qi mujta me bashkue mas

ivil qi gjindet në vênd)

Tabelë I.

Popullsija mbas komsijet							Popullsija mas besimit					xêtes	
Shqyptarë	Vllah	Serb-Kroat	Bullgarë	Grek	Jovk	Tjerë	musulman	katolikë	orthodoks	Judej	tjerë	Bulkë	Tjerë
o zirkut me gjytete.													
51311	40	. .	. .	. .	435	4	40506	11105	179	. .	. .	48891	2899
32486	. .	. .	. .	. .	18	. .	6963	25541	. .	. .	. .	32375	129
81997	2	1675	5	15	673	142	34706	47810	1983	10	. .	59593	24916
106737	1	562	2	14	3724	48	103863	514	6699	10	2	82083	29005
90833	109	26	206	1	718	7294	93792	4500	835	. .	. .	96381	2806
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	85052	. .	28499	. .	. .	. .	. .
31367	107	. .	. .	. .	220	1	27237	. .	4351	. .	. .	31465	123
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	392119	89470	42606	20	2	. .	. .
Gjytetet.													
3436	. .	75	. .	14	627	23	2457	175	1539	2	2	159	4016
9231	. .	. .	. .	. .	869	2	8409	5	1692	. .	. .	343	9756
5141	. .	1	. .	. .	308	3	4342	. .	1111	. .	. .	875	4578
3824	. .	. .	. .	. .	37	. .	3855	1	5	. .	. .	442	2419
21493	. .	1049	5	10	1	127	15266	7091	732	10	. .	691	22408
9336	. .	23	1	. .	876	15	9468	18	757	8	. .	1916	8335
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	5125	. .	3881	. .	. .	1123	7883
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	48922	7286	9717	20	2	6549	59398

në Gegni e Toskni, qi edhe geografisht perbajnë Shqypnìn e siperme e Shqypnis e poshterme. Kta të dam kje mârrë per themel edhe në të punuem të pasqyrave. Prej numrave qi permêndem sypri bìn 14.015 km² me 379.078 banorë e me ka 37 banorë per km2 per Shqypnìn e siperme e 6.081 km2 me 145.139 banorë e 24 banorë per km2 per Shqypnìn e poshterme. Asht per t'u vû n'oroe se marshtrimi ushtarak nuk pershîte as gjith Shqypnìn e siperme, as gjith Shqypnìn e poshterme, por jashta kti marshtrim

PASQYRË E VÊNDIT (populli

Vêndi	Nr. renduer i Bezirkut	Bezirku a por edhe gjyteti	Hapsi në km²	Shpeshtsi e pop. per 1 km²	Numri i			Gjinijet	
					banimeve	familjeve	banoreve	mashkull	fêmna
								I. Sumat e	
Shqyp. e P. Shqyp. e E.	1	Kruja . . .	2373	22	8236	9149	51786	26052	25738
	2	Puka . . .	2107	16	4778	4836	32504	16954	15550
	3	Shkodra. . .	2897	29	12517	15016	84509	42603	41906
	4	Tirana, Prend.	2838	39	20161	21125	111088	54654	56434
	5	Zhuri . . .	3800	28	16534	18746	99187	50186	49001
	6	Berati. . .	4480	25	. .	. .	113551	. .	. .
	7	Tirana, Jug.	1601	20	5467	6279	31588	14884	16704
		Suma . .	20096	26	. .	. .	524217	. .	. .
								II.	
Shqyp. e Ep.	1	Durrësi (Duraz.)	. .	. .	955	1054	4175	2047	2128
	2	Elbasani . .	. .	. .	2056	2192	10102	4967	5135
	3	Kavaja . . .	. .	. .	979	1233	5453	2730	2723
	4	Kruja. . . .	. .	. .	787	831	3861	1954	1907
	5	Shkodra (Scut.)	. .	. .	3243	5022	23099	11580	11580
	6	Tirana . . .	. .	. .	1848	2204	10251	5090	5161
Shqyp. e P.	7	Berati . . .	. .	. .	. .	1930	9006	4424	4582
		Suma . .	. .	. .	. .	14966	65947	32731	33216

1800. Kta të dam e ka edhe sot at randsìn e vet pse e shumta e rretheve a krahinave politikisht, ethnografisht (mas fisesh) a por edhe greografisht perbâjnë unitete. Mas rmimesh qi mujta me bâ, tuj pasë para Harten e pergjithtë të punueme në leter da me milimetra, mujta me vertetue se viset e marshtrueme kapeshin në 20.096 km² me nji popullsì 524.217 banorësh, kshtû qi per setcillin km² bijshin ka 26 banorë kundra 36 në Bosne—Hercegovinë. Kto vise ishin të dame, neper lumin Shkumin, mas dy djalektesh,

opullsí civile qi gjindet në vend) Tabelë II.

Popullsija mbas Komsijet							Popullsija mbas besimit					xêjes	
Shqyptarë	Vllah	Serb-Kroat	Bullgarë	Grek	Jevk	Tjerë	musulman	katolikë	orthodoks	Judej	tjerë	Bulkë	Tjerë
19627	. .	. .	. .	. .	182	. .	15140	4541	128	. .	. .	17292	2517
23763	40	. .	. .	. .	208	4	23885	79	51	. .	. .	23679	336
7921	. .	. .	. .	. .	45	. .	1481	6485	. .	. .	. .	7920	46
17679	. .	. .	. .	. .	. .	. .	1619	16060	. .	. .	. .	17608	71
14805	. .	. .	. .	. .	18	. .	5344	9481	. .	. .	. .	14767	58
12896	. .	. .	. .	. .	. .	2	2946	9952	. .	. .	. .	12843	54
15995	1	1	. .	5	104	1	2282	13813	12	. .	. .	15224	883
13555	. .	80	. .	. .	. .	. .	6379	7166	90	. .	. .	13507	128
39551	1	1594	5	10	562	139	23099	16879	1881	10	. .	18019	23850
20329	. .	538	. .	14	860	28	18906	492	2367	2	2	17001	4768
27709	. .	. .	1	. .	1004	2	26681	1	2034	. .	. .	18826	9890
17403	. .	1	. .	. .	371	3	16253	1	1524	. .	. .	13129	4649
7928	. .	. .	. .	. .	311	. .	8229	. .	10	. .	. .	7053	1186
33368	1	23	1	. .	1178	15	33794	20	764	8	. .	26074	8512
39210	96	13	206	1	453	537	39647	2	877	. .	. .	38843	1683
8162	. .	5	. .	. .	12	6754	14921	12	. .	. .	. .	14498	435
11163	. .	4	. .	. .	69	. .	10383	853	. .	. .	. .	11186	50
16222	3	4	. .	. .	92	1	18214	95	13	. .	. .	17966	356
14076	. .	. .	. .	. .	92	2	10627	3538	5	. .	. .	13888	282
363364	152	2263	30	30	5568	7488	279830	89470	9756	20	2	319323	59755

dhen asht njaj vend qi i kje lânë e njoftë Shtetit të tashem të Shqypnìs.

Prej pasqyrash munden me u xjerrë edhe 26 numrat e shpeshtsìs, mas numrit të rretheve, kshtû qi me nji tokë 26096 km2. bìn per setcillin numer shpeshtsije 773 km2. Vendin mâ të haptin e gjêjmë në becirkun e Beratit (4480 km2) e numrin mâ të naltin e popullsis në becirkun e Tiranës (142.676) e ky becirk ka edhe numrin mâ të naltin (32) e shpeshtësìs ndër të gjitha

BIBLIOTEKA E SHQIPËRISË

KRYEPASQYRË (Sumë e rretheve m

B çirk	Nr. renduer i rretheve	Rrethe	Hapsì në km.²	Shpeshisì e pop. per 1 km.²	Numri i			Gjinijet	
					banimeve	familjeve	banoreve	mashkull	femen
Kruja	1	Kruja. . . .	965	21	3324	3402	19809	9893	9916
	2	Matja. . . .	1028	22	3805	4056	24015	12019	11990
	3	Ohëri. . . .	380	21	1107	1691	7965	4140	3826
Puka	4	Oroshi . . .	1072	16	2491	2518	17679	9085	8594
	5	Puka. . . .	1035	14	2287	2318	14825	7869	6956
	6	Kiri	1080	12	2109	2052	12898	6774	6124
Shkodra	7	Leshi. . . .	527	30	2635	2460	16107	8028	8079
	8	Ma'cija e madhe	790	17	1787	1974	13635	6787	6848
	9	Shkodra. . .	500	85	5986	8530	41869	21014	20855
Tirana Epert	10	Durrësi . . .	395	56	4331	4475	21769	10759	11010
	11	Elbasani . .	813	35	4981	5513	28716	13746	14970
	12	Kavaja . . .	365	49	2917	3276	17778	8834	8944
	13	Peqini . . .	305	27	1449	1476	8239	4099	4140
	14	Tirana . . .	960	36	6453	6685	34586	17216	17370
Zhuri	15	Dibra e poshtëi	1065	39	6989	8356	40526	20519	20007
	16	Go'a. . . .	555	27	3009	3278	14933	6621	8312
	17	Hasi	445	29	1291	1310	11236	5735	5501
	18	Ljuma . . .	675	28	2964	3277	18322	9650	8672
	19	Malcija e Gjak.	1060	14	2281	2525	14170	7661	6509
		Suma . .	14015	27	62226	69172	379078	190449	188629

gjindeshin pjesë me shum randsì, si Korça, Gjinokastra, Vlora e në Shqypnì të siperme zona ç'prej Elbasanit deri në liqenin e Ohrit e Dibra; nder viset kû flitet shqyp e qi i perkasin Shqypnìs së siperme âsht per t'u njehë pa dyshim edhe Hoti e Gruda në Nord të Liqenit të Shkodres, mandej Gusija e Gjakova, ashtû edhe Prezreni, qi, në godi të bâm në Londer 1913 u kjene Ishue Malit të zi a Serbìs. Marshtrimi ushtarak i Austrì-Ungerìs pershîte zêmren e viseve të gjyhës shqype e në pjesen e vet mâ të ma-

Tabelë III.

Popullsija mbas Komsijet							Popullsija mbas besimit					Popullsija mbas xêjes	
	Vllah	Serb-Kroat	Bullgarë	Grek	Jevk	Tjerë	musulman	katolikë	orthodoks	Judei	Tjerë	Bulkë	Tjerë
.	.	.	.	.	.	.	20919	.	6745	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	6788	.	7461	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	13168	.	14061	.	.	.	.
268	70	.	.	2	67	2	24171	.	232	.	.	24061	348
..	.	.	.	.	.	.	20000	.	.	.	.	.	.
383	.	.	.	.	154	.	7255	.	3782	.	.	10990	47
580	.	.	.	.	56	.	9634	.	2	.	.	9602	34
909	.	.	.	.	9	.	2918	.	.	.	.	2915	3
985	.	.	.	.	1	1	7430	.	567	.	.	7958	39
.	.	.	.	.	.	.	112289	.	32850	.	.	.	.

të cillin e kalon rrethi i Dibres së poshterme në luginë të frytshme të Drinit të zi me 39 banorë per km2. Po u vûnę n'oroe rrethet e gjyteteve mas shpeshtësijet të populisis së tyne, mrendë e jashtë gjytetit, numrimi mas shpeshtësije kishte me kênë ky: Durrësi 44, Shkodra 37, Kavaja 34, Tirana 25, Elbasani 22, Berati 18 Kruja 16. Prej kndej shifet se Durrsi e ka popullsìn mâ të shpeshten, më nji qi gjytetet tjera, masi kan male afer, a por edhe kneta, rrin mas me numer.

Porsi vise vereverte të popullueme jânë per t'u majtë njato shtatë gjytete të cillat kan secilla mâ se ka trimî banorë; e të gjitha kto gjytete së bashku na napin numrin e 65.947 shpirtënsh e u bjen me kênë 12% e gjith popullsis qi pat nen sundim të vetin marshtrimi ushtarak. Numrat absolut të ktyne gjyteteve jânë kto: Shkodra 23.099, Tirana 10.251, Elbasani 10.102, Berati 9.006, Kavaja 5.453, Durrësi 4.175 e Kruja 3.871.

E vshtirë na duel puna e caktimit të shpijave të banueme

Vendi	Nr. renduer i rrethevet	Rrethe	Hapsi në km.²	Shpeshtsi e pop. per 1 km.²	Numri i: banimeve	familjeve	banorëve	Gjinijet: mashkull	femen
Tirana, Posh. Berati	20	Berati . . .	1015	27	.	5741	27664	13941	13723
	21	Fieri	495	29	.	2567	14249	7349	6900
	22	Lushnja. . . .	1010	27	.	12073	27229	11836	1339
	23	Mallakastra .	800	30	3127	4322	24409	12335	12074
	24	Shkrapari . .	1160	17	.	.	20000	.	.
	25	Elbasani, Posh.	512	21	1580	2110	11037	5130	5907
	26	Gramshi. . .	573	23	1860	1861	9636	4528	5108
	27	Peqini, Posht.	80	38	558	551	2918	1390	1538
	28	Shënaprendja	436	21	1469	1757	7997	3836	4161
		Suma .	6081	24	.	.	145139	62365	62704

becirket. Nder rrethe mâ i madhi âsht aj i Elbasanit me 1.325 km2. Masen e ndermjeme per kah shpeshtësija e popullsìs e kan 10 rrethe, qi pershîjnë 36% të tokës, mî masë të ndermjeme jânë 5 rrethe me 16% per kah toka, e 11 rrethe rrìn nen masen e ndermjeme me 48% të tokës. Kush ka mâ pak banorë per km2 nder rrethe jânë Kiri (12), Malcija e Gjakovës (14) e Puka (14), e kshtû mund thohet edhe per nji pjesë të madhe, qi âsht ajo mâ kah Nordi e Malcis së Madhe, kshtu qi bjeshkët e Shqypnis së siperme mund thohet se jânë viset mâ pak të banueme në të gjith Shqypnìn; ktyne mund u shtohet Mirdita a rrethi i Oroshit, e nji skaj i Shqypnìs, n'Epir, bjeshkët e Shkraparit (17), më nji qi mâ e madhja shpeshtësì popullsije gjindet në rrethin e giytetit të Shkodres (85), të Durrësit (56) e të Kavajës (49). Rrethet e Beratit, Elbasanit e Tiranës per kundra, masi kan mal, jânë banue tepër ligështë, kshtû qi sado qi populisija e giytetit âsht mjaft me randsì, banorët per km2 bìn vetem ka 25, 30 a 36, numer

OHËRI I KTHELLA		ja, Nedhishta, Sari i Bozhigës, Sari i Ndrecës, Streza, Shullâni, Zalli i Lek Gegaj.																	
	5	**Proseku** . . . . Kazaçi, Platkna, Proseku, Rrushkulli	69	126	575	298	277	575					575			575		
	6	**Rrshêni** . . . . Bunga, Fusha e Lumthit, Jezulli, Kaçorraj, Rreçi, Rrshêni, Sheshaj, Shtana Tarrasi.	115	183	878	462	416	878						878		874	4	
	7	**Shebja**	52	77	347	176	171	345			2		2	345		345	2	
		Suma:	509	829	3904	2005	1899	3891			13		596	3308		3886	18	
SELITA	1	**Bozhiqa**	32	44	192	113	79	192						192		190	2	
	2	**Dajçi**	38	47	218	117	101	218					218			218		
	3	**Gjocaj**	47	66	306	153	153	293			13		296	10		306		
	4	**Kurbneshi** . . . Komula, Kurbneshi	48	67	339	191	148	339					18	321		339		
	5	**Lëkuna**	41	54	283	143	140	277			6		6	277		283		
	6	**Lufaj** . . . . Lufaj i eper, Lufaj i poshtëm.	35	54	281	159	122	281					49	232		281		
	7	**Zajzi**	33	59	256	135	121	256					80	176		256		
		Suma:	274	391	1875	1011	864	1856			19		667	1208		1873	2	
		Suma:	1107	1691	7966	4140	3826	7921			45		1481	6485		7920	46	

BOTA

Krahinat	rrethet	Nr.rend. i vend rrethit	Vende, rrethe e gjytete	Numri i banimeve	Numri i familjeve	Numri i banorëve	Pupullsija mbas Gjinijet: mashkullore	Gjinijet: femnore	Komsijet: Shqyptarë	Komsijet: Vllah	Komsijet: Serb-Kroat	Komsijet: Bullgarë	Komsijet: Grek	Komsijet: Jevk	Komsijet: Tjerë	besimit: musulman	besimit: katolikë	besimit: orthodoks	besimit: Judej	besimit: Tjerë	xêjes: Bulkë	xêjes: Tjerë
			KRUJA																			
	BISHKASHI	1	**Bazja** . . . . . Cakonaj, Gjinaj, Gjonaj, Konaj.	126	203	953	496	457	946					7		212	741				935	18
		2	**Brîja**	30	36	173	86	87	167					6		6	167				165	8
		3	**Hotaj**	20	30	129	68	61	129								129				129	
		4	**Kokërlloku** . . . Kokërlloku, Ulzogji	39	52	264	132	132	264								265				264	
		5	**Shtogu**	80	104	493	255	238	493								493				493	
		6	**Stojani**	29	46	175	87	88	175								175				175	
			Suma:	324	471	2187	1124	1063	2174					13		218	1969				2161	
	VOGEL	1	**Ferra-Skurraj** . Ferra-Skuraj, Skopeti.	20	35	169	80	89	169								169				169	
		2	**Kthella e eper** . Kthella e epër, Vjollaca.	48	61	292	148	144	292								292				292	
		3	**Malaj** . . . . . Kameci, Malaj, Shjalci, Tena.	74	114	526	266	260	523					3		3	523				525	1
		4	**Perlataj** . . . . Kalba, Katundi i	131	233	1117	575	542	1109					8		16	1101				1106	11

e vetmja pjesë qi mujt me u mârrë në kujdes në ket made, bin 62.226 shpija të banueme me 69.172 familje e me 379.078 banorë, kshtû qi per 1 shpì bin 1.2 familje e 6.1 banorë. Numrin mâ të madhin shpijash nuk na e nep rrethi i nji gjytetit, por rrethi i Dibres së poshter, pse aty na dalin 6.989 shpì, me 8.356 familje e 40.526 banorë, kshtû qi aty bin per 1 shpì 1 2 familje me 5.8 banorë. Mandej vjen rrethi i Tiranës me 6.453 shpija e vetem në të tretin rênd vjen rrethi i Shkoders me 5 986 shpija. Gjashtë gjytetet e Shqypnis s'eper perbajnë së bashkut 9 868 shpija me 13.936 familje e 56.841 banorë (per 1 shpì 1 7 familje e 5.7 banorë.) Në gjytet të Shkodres kjene njehë 3.243 shpija me 5 522 familje e 23. 099 banorë.

Caktin it të numrit të familjeve i kje dhânë nji randsì e madhe. Interesant âsht me diejt se në krahina të Krues, Shkodrës, Tiranës e të Zhurit bin me kenë ka 5.1 — 5.6 banorë per familje, më nji qi në kraninen e Pukës gjêjnë ka 5.7 banorë. Edhe nder gjytete ndeshena vetem në 5 vetë, më nji qi në krahinë t'Oroshit (Mirditë) gjêjmë numrin mâ të naltë 7.0 vetë e në Malcì të madhe 6.9 vetë per familje. Ky numer i ndermjemë banorësh per familje, qi na del aq i ultë, nuk na lên me thânë se nder male të Shqypnis s'eper zotnon komunizmi shpijak i popujve slav (Zadruga a por zajedna kuča, d. m. th. në nji shpi të perbashkët), sado qi tuj i studjue mâ vonë thellësisht listat e numrimit të popullit, gjinden lidhni gjakut e sherbimit të familjeve me familje, e se shpesh mund gjinden ka 20 e mâ vetë qi banojnë në nji shpì, kshtû qi banimi i perbashkët mund thohet se âsht mjaft i perhapun në Shqypnì t'eper.

Mje sa viset tjera të Balkanit, pra edhe Bosnja e Hercegovina, para luftet kishin fort mâ shum burra, në ket pjesë Shqypnije qi kemi para sysh në ket studim, kjo pûnë nuk vêhet n'oroe kurrkund pse, posë krahinës së Skraparit, mî të cillen nuk dìm gjâ të caktueme, kemi 252.794 burra (50.1%) e 251.423 gra (49.9%); per 1000 burra pra bìn 994 grà, më nji qi në Bosnje Her-

BÊNA	1	**Bruzi** . . . . Hasmuçej, Kurtmetaj Mishtrej, Picari.	84	84	446	203	243	446							446					446	
	2	**Cullini** . . . . Dervishkurtej, Kam-[tej Kryemadki.	53	53	349	163	186	349							349					349	

e numrimi i konaqeve. Dame fjalët shpija e konaqe, pse edhe në Shqypnì si gjithkund neper Balkan, kë gjithnduer trajtash godije, tuj ja fillue ç'prej njatyne mâ primitive, si banimet nder shpella të Shalës në luginë të prronit të Panaritit kah jugu i Beratit, kû shkruesi i ktì studim në vjetë 1916 mujt me vû n'oroe se banojshin shum familje të ngushtueme prej furijet t'Epirotëvet me u strukë aty mrêndë ç' prej vjetës 1913, deri nder ksolla xunkthash e kashtet, qi vênde vende jânë aq thellë nen dhè, sa me u mrrîjtë mloja deri rrafsh me tokë, nder shpija t'ulta të bajraktarëve e të bulqve të lìr, deri në ndertesë moderne qi shifen nder gjytete e shpijat per me verue, mkamë prej pashallarëve e beglerëve si b. f. kah Malakastra. Na duhet me diftue edhe se me emen shpì kjene shenjue e numrue jo veç gjith shpìt e banueme, por edhe të të rrenuemet, qi kjene banue. Në Shqypnì t'eper, qi kje

BKSH

KONTROLLI
1974-1975
AR/462

çegovinë jânë 908 grà per 1000 burra. Asht per t'u vû n'oroë se vetem në krahinen e Tiranës numri i grave âsht fort mâ i madh se i burrave, më nji qi krahinat tjera kan mâ shum burra, e prej numrimit qi u bâ mujt me u vû n' oroe se krahina e Tiranës kishte 3.600 grà mâ shum se burra. Numri i grave duel mâ i madh edhe në krahinen e Gramshit.

BKSH

BKSH

Z
V 97.99

BKSH

BKSH